

SINIF KURALLARININ OLUŞTURULMASINDA ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ ROLLERİ

THE ROLES OF TEACHERS AND STUDENTS IN THE ESTABLISHMENT OF CLASSROOM RULES

Recep ATICI

MEB Öğretmen / MUĐLA

Özet

Kurallar, toplumsal düzenin sağlanması için gereklidir. Okullarda ve sınıflarda etkili bir eğitim- öğretim yapılabilmesi için de kurallar bir zorunluluktur. Sınıf kurallarının uyulması ve benimsenmesi gerekmektedir. Böylelikle eğitimin niteliğinin artması sağlanacaktır. Kurallar beraberinde tarafsızlığı da getirirler. Öğretmenlerin sınıf içerisinde her öğrenciye tarafsız davranmaları kurallar doğrultusunda gerçekleşir. Öğrencilere verilen ödüller ve cezalar kişisellikten kurtarılır. Kendilerinden ne beklenildiğini bilen öğrenciler, bu beklentilere uygun davranışlar sergilerler.

Sınıf kurallarının belirlenmesinde öğretmenlere ve öğrencilere bazı roller düşmektedir. Demokratik bir toplum yetiştirebilmek için öğretmenler, kural belirleme sürecine öğrencileri de katmalıdırlar. Öğrencilerle belirlenen kurallar, öğrencilere daha çok sorumluluk yüklemektedir. Kuralları öğretmenlerin rehberliğinde belirleyen öğrencilerin kuralları benimsemesi daha kolay olmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin istekleri doğrultusunda oluşturulan sınıf içi kurallara, öğrencilerin kendi istekleriyle uymaları söz konusudur. Öğrencilerde sınıf, kural, disiplin gibi kavramların yerleşmesinin sağlanabilmesi için öğrencilerin düşüncelerine önem vermek gereklidir.

Bu çalışma da sınıf içerisinde sınıf kurallarının oluşturulması esnasında öğretmenlere düşen görevlerin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Günümüzde öğrenci disiplinlerinde yaşanan sıkıntılar, okul içerisinde artış gösteren şiddet eğilimleri, öğrencilerin sorumluluk almaktaki isteksizlikleri gibi sebepler nedeniyle okullarda meydana gelen olumsuz durumlarda artışlar görülmektedir. Bu sebeple sınıf kurallarının oluşturulması esnasında öğrencinin bulunacağı pozisyonlara da değinilen bu çalışma da, kaynak taraması yöntemi kullanılmış ve elde edilen bilgiler çerçevesinde bir takım önerilere gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Kuralları, Öğretmen Roller, Öğrenci Roller

Abstract

Rules are necessary to maintain the social order. Rules are also required to carry out efficient training and education within schools and classrooms. Classroom rules have to be adopted and followed. Thus, an increase in the quality of the education will also be ensured. At the same time, rules bring along objectivity. Teachers interact with each student in an objective manner within the class, in accordance with these rules. Awards granted and penalties imposed on the students, allow them to extricate themselves from individuality. Students, who know what is expected of them, exhibit behavior, which comply with these expectations.

Some roles are attributed to teachers and students for the establishment of classroom rules. In order to bring up a democratic society, students should also participate in the rule setting processes. Rules determined along with students, allocate more responsibilities on students. Students, which determine the rules under the guidance of the teachers, find it easier to embrace these rules. In addition to these, students comply with the classroom rules established in accordance with the demands of the students, automatically on their own. Particular emphasis has to be put on the students' thoughts in order for the students to embrace concepts such as classroom, rule and discipline.

This study highlights the tasks assigned to teachers during the establishment of classroom rules within the classroom. Currently, increasing negative cases are particularly encountered at schools due to the challenges faced in relation to disciplining the students, increasing violent tendencies at schools and students' reluctances to take on responsibilities. For this reason, this study, which also underlines the roles that the students will take up during the establishment of classroom rules, uses literature review as its methodology, and puts forth a number of recommendations within the framework of the information that has been obtained.

Key Words: Classroom Rules, Teachers' Roles, Students' Roles

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı; etkili bir sınıf yönetimi için sınıflarda gerekli olan kuralların belirlenmesinde, öğretmenlere ve öğrencilere düşen görevleri belirtmektir.

Bu araştırmanın önemi; sınıf kurallarının belirlenmesi ve bu kuralların öğrencilere benimsetilmesinde öğretmenlerimize gerekli bilgileri sunarak yardımcı olmak ve bu konuda eksiklikleri varsa onların tamamlanmasıdır. Okulun temel işleyişinin sağlanması için bu kurallar gereklidir. Bu yüzden de sınıf kurallarının belirlenmesi ve benimsetilmesi, etkili bir eğitim- öğretim yapılabilmesi için zorunludur. Sınıf kurallarının belirlenmesi sürecinde öğretmenlere ve öğrencilere düşen rollerin bilinmesi ve uygulanmasının sağlanması çok önemlidir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, literatür tarama modeli kullanılmıştır. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya literatür taraması denir (Karasar, 2012).

GİRİŞ

En genel anlamda kural “norm” demektir. Kurallar insanlar arasındaki ilişkilerin nasıl, nerede ve ne ölçüde yürütülmesini belirleyen ortak normlardır. Kural, toplum hayatında insanların ve grupların davranışlarını düzenleyen bir tür standarttır. Bunun için toplumsal kurallar insanların davranışlarının şekillendirilmesine ve sınırlandırılmasına kaynaklık eder. Kurallar bunun için toplum yaşantısında son derece önemlidir. Bir toplumun kültürü büyük ölçüde toplumsal kurallardan oluşur (Durukan & Öztürk, 2005).

Toplumsal bir varlık olan insan, yaşamını diğer insanlara birlikte uyum içerisinde sürdürmek zorundadır. Yaşamın sürekliliğini sağlamak için bireysel ya da grup halinde yaşanan her ortamda uyulması gereken kurallar bulunması toplumsal yaşamın düzeni ve düzenliliğin devamı için bir zorunluluk olarak kabul edilebilir. Özellikle toplu yaşanan ortamlarda kurallar oluşturmak ve bunlara uymak bir zorunluluktur. Çünkü, paylaşılan ortamlarda kuralsızca yapılan eylemler başka bireylerin yaşam alanlarını daraltabilir ve haklarına zarar verebilir (Yıldırım, 2008).

Toplum hayatında bireylerin ilişkilerini düzenleyen çeşitli kurallar geliştirilmiştir. Toplum hayatında tutarlı, düzenli, verimli ve başarılı olmamızda bizlere yön veren çok sayıda kural vardır (Durukan & Öztürk, 2005).

Kuralların amacı, iyi davranış kalıbını öğretmektir. Kuralların başka bir amacı ise, değişmez bir çevrenin oluşmasını sağlamaktır. İyi kurallar, insanlara başkalarının ne yapmak istedikleri konusunda öngörü yeteneği kazandırır. Nelerin değişmez olduğunu öğrenmek bir kişiye, yaşamın diğer kısımlarında nelerin sürekli, nelerin değişken olduğu konusunda görüş verir (Kılbaş, 2010).

Kurallar yöneticinin işini kolaylaştıran, neler yapılmadığında, hangi durumların ortaya çıkacağını gösteren davranış kalıplarıdır. Kural koymak sınıftaki ilişkilerin düzene sokulması bakımından gerekli bulunmaktadır (Ünal & Ada, 2000).

Sınıf Kuralları

Sınıfta düzen ve disiplin, sınıf kurallarına dayalı olarak geliştirilir. Sınıf kuralları, öğrencilerin uymak zorunda oldukları kurallardır. Sınıf kurallarının bir kısmı formaldır; yani bu kurallar yasal bir temele dayandırılmıştır. Formal sınıf kuralları, milli eğitimin yasal kurallarına uygun olarak geliştirilir. Formal ya da resmi kurallar, yazılı kurallardır. Formal sınıf kuralları, okul kurallarıyla bütünlük gösterir. Sınıfta uyulması gereken kurallar her zaman yazılı kurallar değildir. Yazılı olmayan ya da informal sınıf kuralları da vardır. Sınıfın informal kuralları, formal sınıf kurallarıyla uyumlu olmalıdır. Aksi halde informal sınıf kuralları, yasal bir anlam taşımaz (Çelik, 2003).

Sınıf ortamında oluşturulan etkinliklerle amaçların gerçekleşmesi için bu ortamda üyelerin belirlenen kuralları uyması gerekir. Sınıf kuralları sınıfta düzenliliği sağlamada, zamanı verimli kullanmada, öğretim etkinliklerinden bütün öğrencilerin faydalanmasını sağlamada önem taşımaktadır. Sınıf içerisinde öğrencilerin etkinliklerde bulunurken belirli kurallara uyarak davranışta bulunması ile başarıya

ulaşabilmeleri ve öğretmenlerinin belirtilerine cevap vermeleri mümkün olacaktır. Öğrenciler öğretmenin beklentisine uygun olarak davranışta bulunduğunda eğitimin amaçları gerçekleşebilir. Öğrencilerden beklenen davranışlar, en iyi kurallar yolu ile belirtilir. Bundan dolayı sınıf kuralları sınıfta ilişkileri düzenlemek bakımından önem taşımaktadır. Sınıf kuralları, öğretmenin ve öğrencilerin haklarının karşılıklı olarak korunmasını sağladığı için iki yönlü faydası bulunmaktadır. Çünkü öğrencinin ortaya koyduğu davranışının doğru ya da yanlış olduğunu belirlemede ölçüt, sınıf kurallarıdır (Durukan, 2011).

Sınıf kuralları öğrencilerin daha etkili öğrenmelerini sağlayabilmek için kullanılan birer araçtır. Kurallar öğrencilerden daha değerli görülmemelidir. Daha değerli görüldükleri takdirde bu kurallar amaç olarak benimsenir ve kurallar için öğrencilerde feda edilebilir. Bunun önüne geçilebilmesi için öğretmenlerin kuralların yalnızca birer araç olduğunu unutmamaları gerekmektedir (Çelik, 2003).

Sınıf kuralları sınıftaki bütün öğrenciler içindir. Sınıf kurallarının kişiden kişiye değişmeye özelliğinden yansızlığı ve kişisel engellenmesi anlayışını öğrencilerde geliştirir. Bu da öğrencilerin kuralları benimsemelerini kolaylaştırır. Sınıf kuralları öğrenciyi, öğrencinin kurallara uyma veya uymama durumunda muhatap olacağı ödül veya cezayı kabul edebilir hale getirir (Durukan, 2011).

Öğrenciler bazı zamanlar sınıf kurallarını ihlal eder. Bu durumda öğrenciler ikaz edilmelidir. Ancak öğrenciler bu durumu alışkanlık haline getirdiklerinde gerekli ceza verilmelidir. Yalnız bu cezalar öğrencilerin kişilik gelişimlerine zarar vermeyecek derecede olmalıdır (Çelik, 2003).

Sınıf Kurallarının Planlanması

Sınıf kuralları planlanırken, sınıfta uyulması gereken öncelikli kuralların neler olduğu açıkça belirlenmelidir. Bu süreçte uyulması zorunlu olan kuralların bir listesi çıkarılmalıdır. Geliştirilecek kurallar, olumlu bir öğrenme ortamının oluşturulmasına katkı sağlamalıdır. Öğretmenin etkili bir kural yönetimi davranışı gösterebilmesi için mantıklı bir kural planlaması yapması gerekir (Çelik, 2003).

Öğretmenin sınıf kurallarını planlarken şu sorulara cevap aramaya çalışmalıdır (Curriculum Review, 2000; Akt: Çelik, 2003):

1. Öğrencilerin bağımsız olarak öz disiplin kazanmasını istiyor muyum?
2. Sınıfımın sakin ve barışçı olmasını istiyor muyum?
3. Sınıfımın demokratik olmasını istiyor muyum?
4. Sınıfımın düzenli olmasını istiyor muyum?
5. Öğrencilerin bana ve diğer öğrencilere karşı yardımcı olmasını istiyor muyum?
6. Öğrencilerin otoriteye saygı duymasını istiyor muyum?
7. Öğrencilerin öğrenme zamanından daha iyi yararlanmasını istiyor muyum?
8. Her öğrencinin sosyal ve akademik hayatta kendini geliştirmesine yardımcı olmak istiyor muyum?

9. Her öğrencinin öğrenme kapasitesine sahip olduğunu kabul ediyor muyum?

10. Öğrencilerin korkak olmamasını ve riske girmesini istiyor muyum?

Bu sorulara verilen cevaplar ışığında öğretmenler, sınıf kurallarını planlarken daha etkili bir yol izlemiş olurlar. Öğrencilerden ne gibi beklentileri olduğunu açıklığa kavuşturmuş olurlar.

Sınıf Kurallarının Oluşturulması

Sınıf kuralları oluşturulurken birçok etken göz önüne alınması gerekmektedir. Kuralların benimsenmesinin sağlanması için bu durum zorunludur.

Worell & Nelson (1974), kuralları oluşturacak önerilerde bulunurlar (Akt: Kılbaş, 2010).

1. Tüm kurallar, hem öğretmenler hem öğrenciler tarafından kabul edilebilir olmalıdır.

2. Her kurala kesinlikle bir eylem ve emir cümlesiyle başlanmalıdır.

3. Kurallar, ilerleyen süreçte izlenmeli ve gerekirse belli bir süreçte benimsetilmelidir.

4. Kurallara uyanlara olumlu geri bildirim verilmelidir.

5. Kurallar, görevler ve güvenli alışkanlıklar ile ilişkilendirilmelidir.

6. Kurallar, herkes tarafından bilinmeli ve herkes kurallara eksiksiz uymalıdır.

7. Gerekirse kurallar bir kâğıda yazılıp herkesin görebileceği bir yere asılmalıdır.

8. Kurallar sınırlı sayıda ve belli bir sıra içinde olmalıdır. Çok sayıda kuralın anımsanması zordur. Kurallar, istenilen ve uygun davranışları açıkça ifade etmelidir.

9. Kurallar, genellenebilmeli ve benzer durumlara uyarlanabilmelidir. Farklı durumlar için farklı kurallar kullanın. Sınıf içi kurallarıyla oyun kuralları farklı olmalıdır.

10. Kurallar davranışsal ve olumlu ifade edilmelidir. Yapılmaması gereken kurallar değil, istenilen ve uygun davranışları ifade etmelidir. Kuralların artı yönleri gösterilmelidir. Artı yönleri anlatılmalıdır.

11. Kurallar mantıklı olmalıdır ve bunun yolu, onları öğrencilerle birlikte oluşturmaktır.

12. Kurala uymamanın ya da uymamanın tutarlı sonuçları olmalıdır. Belirli sonuçlar olmazsa, kurallar hiçbir anlam taşımaz. Öğrenciler bazı istisnaları görebilirler.

Kurallar açık olmalı ve öğrencilerle birlikte belirlenmelidir. Katılım yoluyla belirlenen kurallara katılımcıların uymak için daha fazla özen gösterdikleri bilinen bir gerçektir. Öğretmen sınıfı, sınıfla birlikte yönetme konusunda kararlı olur ve her bir öğrencinin sorumluluk yüklenmesini sağlarsa, sınıf içerisinde sınıf yönetimini olumsuz etkileyecek davranışlar ortadan kalkacaktır (Kıran, 2005).

Öğrenciler kuralların işletilmesi için var olan bireyler değildir. Öğrenciler, işleyen kurallardan yarar sağlayacak bireylerdir. Gerek dersin konuları ve işleyişi ile ilgili, gerekse sınıf kuralları konusunda açık öğretimsel amaçların ve sınıf kurallarının gerekliliğinin öğrencilere açıkça anlatılması gerekmektedir. Öğrencilerle, kendilerinden ne istendiği konusunda iyi bir iletişim kurulmalıdır, belirtiler iyice açıklanmalıdır (Arslan, 2004).

Uygulanmasına karar verilen kuralların takibi yapılmalı ve uyulmadığında karşılaşılabilecek sonuçlar da hep birlikte değerlendirilmelidir. Ancak kuralla uyulmadığında ceza ile değil, ödülün yokluğuyla bırakma yoluyla uyulması gerektiği öğretmen tarafından hatırlatılmalıdır. Bu şekilde konulan kurallara öğrenciler uymak için daha fazla çaba harcayacaklardır. Burada öğretmene düşen görev, kurallara uyma durumlarını takip etmek ve gerektiğinde hatırlatmaktır (Kıran, 2005).

Sınıf Kurallarının Oluşturulmasında Öğretmen Rollerini

Sınıf kuralları, okul yöneticisinin öğretmen ve öğrencilere dayattığı kurallar değildir. Her sınıfın yapısı dikkate alınarak geliştirilen, genel açıklamaları içeren ve çoğu zaman yazılı hale getirilen açıklamalardır. Sınıfta uyulması gereken kurallar öğretim dönemi başlamadan önce öğretmen tarafından geliştirilebilir. Sınıfta hangi kuralların uygulanacağı konusunda bir planlama yapılmalıdır (Çelik, 2003).

Sınıf içerisinde öğretmenin görevi; öğrencilerin istedik davranışları kazanmalarında yardımcı ve yönlendirici olurken, istenmeyen davranışlara karşı söndürücü ya da değiştirici olmaktır. İnsan davranışlarını etkileyen pek çok etmen olduğunda sınıf içinde de kurallara uymama ve istenmeyen davranış çeşitleri görülebilir. Davranışları önceden kestirmek oldukça zordur. Burada önemli olan, sorunların çözümüne yönelik, öğretmenin bilgi, beceri sınıf içindeki yetkilerini doğru kullanabilmesidir.

Sınıf kurallarının planlaması yapan öğretmen, bu kuralların oluşturulması için öğrencilerle birlikte karar almalıdır. Bu aşamada öğrencilere rehberlik etmeli ve onların fikirlerini önemsemelidirler. Ayrıca bu aşamada öğretmenler, sınıf kurallarının belirleme ölçütlerini de unutmamalıdır. Daha sonra bu kuralların öğretimine geçilmesi ve öğrenciler tarafından benimsenmesi sağlanmalıdır (Kılbaş, 2010).

Sınıf kurallarının belirlenmesinde öğretmenlerin dikkat etmesi gereken nokta, çocuğun bu kuralın temelinde yatan mantığın anlaşılmasını sağlamaktır. Kuralın gerekçeleri, sınıf düzenini sağlamadaki önemini ve öğrenmelerine katkısını anlaması o kuralla sahip çıkmasını ve koruma davranışını geliştirecektir. Zamanla dışsal denetim olmaksızın, kendi içsel denetimi ile sınıfta hangi davranışların neden yapılabileceğini anlayacak ve uyma konusunda dikkat edecektir. Sınıf öğretmeni, önemli kararlar almada, sınıfta olumlu ortamın yaratılmasında, davranış planlarının yapılmasında, sürecin ve sınıf kurallarının oluşturulmasında ve gerektiğinde sınıfa müdahale gibi durumları uygulamakta sorumludur. Sadece kendi konularında geçerli olan görevi yerine getirmekle yükümlüdürler. Öğretmen adaylarının görevleri arasında: modelleme yapmak, açıklamalarda bulunmak, uygun beceri ve davranışları

pekiştirmek de yer alır. Ayrıca, özel davranış yönetimi planları uygulayarak öğrencilerin davranışını izleme, gözleme ve kaydetme, öğretmenin görevleri arasındadır (Kılbaş, 2010).

Öğretmen öğrencilerini sınıf kurallarını ve değerlerini belirlemeye, tartışmaya ve bunlara uymayı cesaretlendirmelidir. Öğrencilerle sınıf içi kuralların gerekliliğini tartışma, kurallar belirleme ve kurallara uyma, öğrencileri bir gruba katılmanın yararını hissettirmeye katkı getirmektedir. Ayrıca her öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıran bir ortam oluşturma, sürdürme ve bu konuda bilinçli olmayı sağlamaktadır. Böylece öğrenci toplum içinde yaşamayı ve ihtiyaçlarını karşılamak için bu kurallara uyması gerektiğini öğrenmektedir (Güneş, 2007).

Öğretmen, öğrencilere özellikle yapılmasını istediği ve istemediği şeyleri belirtmelidir; hangi davranışlar istenmiyor ve bekleniyor, hangi davranışlara hoşgörü gösterilemez. Daha sonra öğretmen, istenmedik davranışları bastırıp ya da önemsemezken, istendik davranışları güçlendirmelidir. Bazı öğretmenler bir sürü kurallar koyuyor ve kafası karışmış ve sinirli çocuklar, bu kurallara aldırış etmiyorlar. Öğretmenler, sadece birkaç kural koymalı ve bu kurallara uyulmasının sonuçlarını kesinlikle belirlemelidir. Kurallar belirlendikten sonra, öğrencilerin bu kurallara uyabilmeleri için gereksinim duydukları şeyleri anımsatmak önemlidir (Kılbaş, 2010).

Kuralların belirlenmesinde, esnek yapılandırılmış ve değişmez kalıpları olmayan demokratik bir karar sürecinin oluşturulması gereklidir. Bu süreci de sadece öğretmen değil, tüm sınıfın katılımı belirleyecektir. Öğretmenin koyulacak kurallardaki fonksiyonu, kuralın gerekliliğinin öğrencilerce algılanmasını sağlamak ve kurallara uyumun önemini anlatmaktır (Özel & Bayındır, 2008).

Ancak öğretmenler, kurallara çok bağlı olmamalıdır. Çok bağlandıklarında sadece kurallara göre hareket ederler. Öğrenciler kurallara uymadıkları takdirde, öğrencinin bu davranışı göstermesinin nedenini fark edemezler. Bu durumda, öğrencinin öğretmene olan güvenini azaltır (Çelik, 2003).

Sınıf kuralları belirli aralıklarla ve değişen durumlar olduğu takdirde güncellenmelidir. Bu durumda öğrencilerin gereksinimleri de dikkate alınmalıdır. Öğretmenler bu aşama da öğrencilerin gereksinimlerini fark edebilmeli ve gerekli düzenlemeleri öğrencilerin fikirleri ışığında yapmalıdırlar.

Sınıf Kurallarının Oluşturulmasında Öğrenci Roller

Demokratik bir toplumun oluşturulması, demokratik sınıflarla gerçekleşir. Demokratik sınıf yönetiminde, öğrenci sadece sınıf kararlarına katılmaz; aynı zamanda sınıf kurallarının geliştirilmesi sürecine de katılır. Sınıf kuralları doğrudan öğrenciyi etkilemektedir. Sınıfın bir anayasası veya 'Magna Carta'sı' oluşturulacaksa, kuraldan etkilenecek öğrencilerin kural belirleme sürecine katılmaları, demokratik bir yönetimin gereğidir (Çelik, 2003).

Demokratik bir sınıf ortamında öğrenciler, birbirlerinin haklarını korumaları ve saygı göstermeleri için sınıf içinde uymaları gereken davranışsal kuralların hazırlanmasında rol almalıdırlar (Celep, 2004). Öğrencilerin kurallara bağlılığı,

demokratik katılımı gerekleŒebilir. Öğrenci kuralı öğretmenle birlikte belirlerse, bu kuralı içŒelleŒtirir. Öğrencinin onayı alınarak hazırlanan sınıf kuralları, öğrenci tarafından daha anlamlı görülür. Kuralı onaylayan ve öğretmenle birlikte belirleyen öğrenci, kuralın sonucuna da katlanmak zorundadır. Kural belirleme sürecine katılan öğrenci, kuralları daha iyi yorumlayabilir ve karşılaŒtığı sorunlara çözüm önerileri getirebilir (Çelik, 2003).

Her öğrenci, kuralların olması gerektiğine inanır. Okul ve sınıfta kurallar, öğrencinin katılımıyla oluşturulmalı ve kabul edilmelidir. Kuralların oluşturulmasında demokratik ilkeler gözetilmeli ve bütün öğrencilerin beklentileri karşılanmalıdır. Sınıf kuralları, okul yönetimi veya ders öğretmenleri tarafında , 'ben söyledim, öyle olacak' anlayışıyla oluşturulmamalıdır (Arslan, 2005).

İçinde yaşanan toplumsal değer ve yargıları da göz önüne aldığımızda, "çok az otoriter", "bolca demokratik" ve "biraz da liberal" tutum sahibi öğretmenlerin günümüz koşullarındaki en uygun öğretmenler olabileceği düşünülmektedir (Yapıcı, 2007).

Sınıf Kurallarının Benimsenmesi

Sınıf kurallarının benimsenmesi ve öğrenciler tarafından uyulmasının gerekli olduğunun fark edilmesinin sağlanması çok önemlidir. Bunun için de dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, bu kuralların öğrencilerle birlikte alınmasıdır. Bunun dışında, öğrencilere sınıf kurallarının ne kadar önemli olduğunu öğretmek ve benimsetmek için uygulanan bazı stratejiler bulunmaktadır.

Erden (2008) bazı yaratıcı kural öğretme yolları açıklanmaktadır.

Kukla oyunları: Özellikle okul öncesi ve ilköğretimin ilk yılları için etkili bir yöntemdir. Öğretmen kuklalarla öğrencilere uygun olan ve olmayan davranışları gösterir. Oyun sırasında öğrencilerle hangi davranışların uygun olup olmadığı tartışılır. Oyundaki hangi davranışların hangi kuralla ilintili olduğu ve doğru davranışın nasıl olması gerektiği öğrencilere buldurulur.

Posterler: Öğrencilere doğru ve yanlış davranışları gösteren posterler hazırlatılarak bu posterler sınıfa, okulun duvarlarına, yemekhaneye ve diğer ilgili alanlara asılır.

Oyun oluŒturma: Öğrenciler kurallarla ilgili bir oyun hazırlayarak okuldaki diğer sınıflara oynayabilirler.

Kart Gösterme: Kırmızı ve yeŒil kartlar hazırlanır. Sınıf kurallarına uyan öğrencilere yeŒil, uymayanlara kırmızı kart verilir. Belli sayıda yeŒil kart alan öğrencilere küçük bir ödül verilir. Kırmızı kart alan ödül alamaz. Ancak bu öğrenciler iki yeŒil kart ile kırmızı kartlarını deđiŒtirerek ödüle hak kazanabilirler.

Sözleşme: Öğrenciler ebeveynlerine okul kurallarını yazarlar ve altına bu kurallarına uyacaklarına dair imza atarlar. Bu sözleşmeyi evlerine götürürler, aile ile tartışıp tekrar okula götürürler.

Öğretmenler sınıf kurallarının öğretirken, öğrencilere karşı olumlu tutumlar geliştirmelidirler. Olumlu pekiştireçler vererek öğrencilere kuralları benimsetmeye çalışmalıdırlar.

Sınıfta öğretmenlerin hoşgörülü davranması, demokratik bir sınıf ortamı oluşturulması bakımında gereklidir. Demokratik bir ortamın olmadığı öğrenme ortamlarında öğrencilerin kendilerini ifade etmesi ve olaylara farklı boyutlardan bakmaları beklenemez (Erden, 2007). Elbette ki tüm bunların yapılabilmesi için öğretmenin demokratik bir kişiliğe sahip olmasını gerektirir.

Öğretmen açık anlaşılır bir dil kullanarak, sınıfta etkili iletişim kurabilmelidir. Sınıf içi iletişimde; ses tonu, göz teması, beden dilini kullanılmasının öğrencilerin ders sırasında ilgi ve dikkatlerinin sürdürülmesi bakımından etkili olduğu görülmektedir. (Demirel, 2007).

Öğrenciler sınıf kurallarına uymadıkları zaman öğretmenler tepki göstermektedirler. Engländer (1986)'e göre, öğretmenlerin öğrencilerin kuralları ihlal ettikleri zamanlarda göstermesi gereken davranışlar şöyle sıralanmaktadır (Akt: Arslan, 2005):

1. Davranışı görmezlikten gelme,
2. Kuralların öğretmen tarafından tekrar edilmesi,
3. Öğrencilere sessiz mesajların yollanması,
4. Düşük bir ses tonuyla öğrenciden istenmeyen davranışı terk etmesinin istenmesi,
5. Kuvvetli bir ses tonuyla öğrenciyi uyarma,
6. Mizahi bir şekilde dolaylı bir şekilde uyarma,
7. Kurallar ihlal edildiğinde önceden öğrencilere verilen imtiyazların geri alınması,
8. Sınıftaki diğer öğrencileri, istenilen davranışı gösterdikleri zaman övmek.

Ceza, istenmeyen davranışlarda uygulanacak en son başvuru olmalıdır. Öğretmen cezadan çok önleyici yöntemlere başvurmalı ancak ceza vermemeye çalışmak uğruna dersin engellenmesine de izin vermemelidir (Başar, 2005).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınıflarda demokratik, özgür ve verimli bir ortamın sağlanması, etkili bir sınıf yönetiminin olması için sınıf kuralları oluşturulmalıdır. Bu kuralları oluştururken öğretmenlere ve öğrencilere düşen roller benimsenmelidir. Öğretmenler, kural belirleme sürecine öğrencileri de katmalı, onların sorumluluk almalarını ve kuralları benimsemelerini sağlamalıdır. Öğretmenlerin rehberliğinde sınıf kuralları belirlenirken, bu kuralların sayısına, açıklığına ve anlaşılabilirliğine dikkat edilmelidir.

Öneriler:

1. Öğretmenlere, verimli bir çalışma ortamının sağlanması için sınıf kurallarının önemi benimsetilmelidir.

2. Öğretmenlerin sınıf kuralları belirlerken öğrenci katılımının gerektiği hizmet içi eğitimler yoluyla benimsetilmelidir. Kendini sürekli geliştiren öğretmenler ile eğitim niteliğinin artışı sağlanabilir.

3. Sınıf kuralları oluşturulurken, daha demokratik, eşitlikçi ve insana saygılı bir toplum oluşturmak için; daha demokratik, eşitlikçi ve topluma ve insana saygılı bir "okul" oluşturma amaçlanmalıdır.

4. Eğitimde özgürlük, toplumsal özgürlük için gereklidir. Ancak toplum özgürlüğü için de sınıf içi özgürlük ön koşuldur. "Özgür, demokratik ve açık eğitim" tek tip değil, çok seçenekli ve çok model bir eğitim olmalıdır.

5. "Hayır" diyebilmek insanın en önemli özelliklerinden birisidir. Çocukların "hayır" diyebilmelerini sağlayacak bir eğitim ancak "Özgür, demokratik ve açık eğitim" olabilir.

6. Sınıf kuralları oluşturulurken, öğretmenler iyi birer rehber olmalı ve öğrencilerin kişisel özelliklerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır.

7. Sınıf kuralları zaman içerisinde ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda yenilenmeli ve geliştirilmelidir.

8. Sınıf kurallarının sürekliliği sağlaması konusunda baskıcı ve otoriter bir tavır sergilenmemelidir.

9. Bireyler ancak mutlu olduklarında kendilerin gerçekleştirebilirler. Dolayısıyla sınıftaki kuralların rahatlatıcı bir atmosferde oluşturulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, H. (2005). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- BAŞAR, H. (2006). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- CELEP, C. (2004). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*. Ankara: Anı Yayınları
- ÇELİK, V. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları
- DEMİREL, Ö. (2007). *Öğretme Sanatı: Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DURUKAN, H. & ÖZTÜRK, H.İ. (2005). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- ERDEN, M. (2008). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi
- ERTÜRK, S. (1986). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yeltentepe Yayınları
- GÜNEŞ, F. (2007). *Yapılandırmacı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- KARASAR, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- KILBAŞ Köktaş,Ş. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Adana: Nobel Kitapevi
- KIRAN, H. (2005). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZEL, A. & BAYINDIR, B. (2008). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ÜNAL, S. & ADA, S. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaa Birimi.
- YILDIRIM, B. (2008). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Kriter Yayınevi.
- YAPICI, M. (2007). *Öğretmen Tutumları ve Yansımalar*. Bilim, Eğitim, Düşünce Dergisi. Cilt 7. Sayı:3.